Basarabia în anul care a trecut

Școală primară model în Basarabia

In anul, în care păsim, Basarabia se găsește cu 20 de ani împliniți de când, prin libera voință a moldovenimei de aici, răzeși și mazili, a hotărît să scuture lanțurile subjugării moscovite, realipindu-se pentru totdeauna la Patria-Mamă.

La 27 Martie 1938, provincia dintre Prut și Nistru, parte integrantă din Moldova lui Ștefan cel Mare și Sfânt se va găsi în plină sărbătoare.

După o sută și ceva de ani de împilare și de vitregie, am găsit-o în cumplită stare de întunecime la sate, iar orașele cutropite de străini prin acea infiltrație lentă, pe care a dat-o Galiția.

Un popor blajin, supus cnutului, cu dragoste de glia străbună, de altarul credinței și de morminte'e strămoșilor, și-a păstrat neprihănită frumoasa lui limbă, refuzând o limbă străină și necunoscută lui.

Și atunci, când cnutul l-a mânat din urmă în convoiul „pohodului na Sibyr" el n'a încetat să spună pâinei „chită", când rusul îl obliga să-i spună „hleb".

Cu această comoară a limbii strămoșești, cum a numit-o poetul Basarabiei Alex. Mateevici, am primit la sânul patriei întregite trei milioane de moldoveni.

De sigur că, în 20 de ani, nu s'a putut înfăptui pentru Basarabia ceeace trebuia să se înfăptuiască.

Demagogia politică a jucat din acest punct de vedere cunoscutul rol nefast; dar, incontestabil, că Basarabia nu mai are fața dinaintea lui 1918. Satele au fost împodobite cu școli, în bună parte clădiri monumentale și mintea moldoveanului a început să se lumineze.

In anul care a trecut și al cărui bilanț îl facem astăzi cu obiectivitatea noastră recunoscută, criticând răul și lăudând binele, trecem în revistă partea constructivă dela Hotin la Cahul.

O MOȘTENIRE GREA

S'au scurs douăzeci de ani dela realipire și, în Basarabia, mai dăinuiește încă rușinea secolului, tifosul exantematic, o moștenire grea pe care ne-a lăsat-o împilarea celor 100 de ani.

Și în anul care a trecut, noi am îmbrățișat și am încurajat ofensiva sanitară împotriva acestui flagel culcărit în satele Basarabiei, secerând vieți folositoare țării și neamului.

Acolo unde s'au găsit prefecți înțelegători, în aceste județe s'a continuat cu construcția băilor comunale, dispensarelor și a centrelor sanitare menite să combată și exantematicul și malaria, care numără aici 140.000 cazuri.

Opera aceasta trebue continuată, cu orice sacrificiu, ca să ștergem pata aceea neagră ce domină încă harta sănătății, a „Crucii Roșii" dela Geneva, asupra Basarabiei.

In anul care a trecut, campania ziarului nostru cerând medici români pentru românii satelor basarabene, a început să poarte aureola succesului.

Am fost înțeleși că moldoveanului căruia îi mor copiii, îi trebue pe lângă medic și medicamente și sufletul care să-l înțeleagă, să se apropie de el, să-l ajute, să-l mângâe și sufletul acesta nu poate fi decât medicul român.

Procentul medicilor evrei în satele moldovenești este o cifră care arată dezastrul pe povârnișul demnității naționale. Procentul a început să scadă în favoarea procentului minoritar al medicilor români. Este un început de biruință al „Universului" în Basarabia.

AGRICULTURA

Nu putem înscrie la acest capitol bucuria noastră, pentrucă centrul nu vrea să înțeleagă realitatea dureroasă, pe care o reprezintă un inventar agricol deteriorat până la refuz, al țăranului basarabean. Pe malul Prutului, ca și pe malul Nistrului, am găsit dăinuind și în acest an plugul de lemn.

Nu s'a studiat încă problema reinoirii acestui inventar prin care să începem și în Basarabia o agricultură rațională, ca să putem justifica existența unei facultăți de agronomie.

Noi am cerut credite largi prin cooperative agricole, care să strângă cumpărând grâul necesar armatei și altor instituții ale statului pe un preț real și cu un cântar drept, în locul celui întrebuințat de cutropitorii galițieni și, la prisosul acesta de valorificare a produselor agricole să i se dea țăranului plug bun, mașini agricole și îndrumări de felul cum trebue să fie lucrat pământul pentru a rodi.

Problema inventarului agricol, aproape inexistent în Basarabia, rămâne deschisă și pentru anul în care păsim.

In schimb, acolo unde — repetăm — s'au găsit prefecți destoinici, s'au realizat și progrese. S'au construit gospodării comunale în care sătenii găsesc o unealtă agricolă rațională, armăsari de rasă, reproducători, tauri, etc.

Unde ideea gospodăriei comunale pentru obștea satului s'a aplicat desinteresat, fără conturări de interes politic, economia națională s'a resimțit în bine.

In fruntea județelor basarabene care au realizat acest început stă județul Lăpușna, dela care însuși Suveranul în vizita ce a făcut-o aici, a trasat un program pentru întreaga țară.

BIRUINȚI ROMÂNEȘTI

In cea mai curată provincie moldovenească în care — cum spunem mai sus — limba și scrisul străin de neam au fost refuzate, apar 7 cotidiane rusești scrise de evrei.

Lupta noastră n'a încetat o singură clipă și biruința o simțim aproape.

Acei cari au interesul să mențină aici atmosferă îndoielnică și străinism, continuau să vorbească în instituțiile publice de stat toate limbile, afară de aceea românească.

Campania noastră a găsit în fine omul, care să vadă știrbirea demnității românești. Generalul Ciupercă Nicolaie din fruntea Corpului de armată, pe baza puterii ce îi dă legea stării de asediu, a înlăturat și rușinea aceasta.

Și dacă interesele electorale, de demagogie politică, nu s'ar fi amestecat, Basarabia s'ar fi găsit ușurată prin dispariția scrisului străin de neam pe care moldovenii nu-l citesc pentru că nu cunosc limba aceasta rusească stâlcită de evrei.

Scris străin de neam în Basarabia românească cu 3 milioane de români, când sub ruși, în acelaș Chișinău, abea apărea cu mari sacrificii, un singur cotidian rusesc alături de ziarul românesc „Basarabia" sau „Cuvânt Moldovenesc"!

Nădăjduim că în 1938, biruința naționalismului românesc va fi deplină.

CUMINȚENIE MOLDOVENEASCA

Și în anul care a trecut cumințenia moldovenească a răzeșului și mazilului basarabean s'a menținut în ce privește respingerea tuturor ofertelor pornite din fiamura roșie a comunismului sovietic.

Alegerile din acest an, în Basarabia, au dovedit că drumul și sufletul acestui moldovean nu duc peste Nistru ci către Iași tuturor Unirilor românești, pentru d. A. C. Cuza descălicător în fruntea naționalismului în Basarabia.

Campaniile noastre împotriva agitatorilor, toți străini de neamul românesc și de biserica românească, încrustează pe războiul succeselor naționale un total de 69 de secole de condamnări pronunțate de justiția civilă și militară împotriva agitatorilor comuniști, a spionilor și curierilor sovietici.

In anul ce a trecut socoteala noastră însuma 6720 de ani de pușcărie pentru comuniști, adaugându-se la sfârșitul lui încă 120 de ani de pușcărie pronunțate de Consiliul de război dela Chișinău. In toți acești ani de pușcărie nu se cuprinde nici o zi pentru vre-un moldovean. Nouă zeci și opt la sută îl formează evreii.

ACȚIUNI CULTURALE

S'au desprins, pornite din inițiativa Regionalei *„Fundațiilor Regale Pr. Carol"* contopită cu vechea „Astra a Basarabiei" prin sutele de cămine presărate dealungul și dealatul provinciei dintre Prut și Nistru, licăriri pentru trezirea conștiinței naționale.

Bilanțul ce-l încheie regionala la sfârșitul anului este mai mult de cât satisfăcător.

Și tot prefecții înțelegători au început o acțiune de construcții de cămine culturale majestoase în care au instalat aparate de radio și unde țin conferințe intelectualii satelor și îndrumătorii vieții sociale.

„Liga Culturală" a d-lui prof. N. Iorga prin secțiunea dela Chișinău și alte orașe a dat deasemeni o activitate prodigioasă.

Un mănunchi de tineri intelectuali, fii ai Basarabiei, din jurul *„Institutului social român"*, au cercetat satele și au scos din ele străvechile așezări moldovenești și chintesența valorilor moldovenești.

„Universitatea populară" a continuat cu conferințele săptămânale pentru mulțime.

Echipele Fundațiilor Regale presărate în câteva sate basarabene au recoltat deasemeni rezultate frumoase.

„Liga antirevizionistă română", Regionala Basarabiei, s'a manifestat pe întreg cuprinsul Basarabiei, ori de câte ori a fost vorba de un protest pentru înăbușirea glasului celor ce cer revizuire de granițe închegate cu sânge și, a avut concursul în special al căminelor culturale conduse de preoți și învățători cari s'au pus în fruntea acestor acțiuni de demnitate națională. Intr'un cuvânt, Basarabia își deapănă încontinuu procesul de trezire națională!

Fuiorul este încă plin și din el se desprinde mereu dreptul la viață românească și la cucerirea orașelor cutropite de străini.

JUSTIȚIA ȘI ARMATA

Atât cea militară cât și cea civilă au continuat să păstreze cântarul împărțitor de dreptate cu demnitatea ce se cere unui magistrat român.

Iar armata a vegheat la granița unde se sfârșește civilizația latină și începe altă lume necunoscută.

ȘCOALA ȘI BISERICA

Apostolii satelor, cu leafa de mizerie ce o primesc, dar cu sufletul plin de ideal și idealuri românești, se găsesc totdeauna în fruntea mișcărilor naționale și la conducerea culturală.

Facultatea de teologie ca și aceia de agronomie au păstrat și în acest an prin studenții și profesorii lor citadelele de românism care s'au împotrivit cu toată puterea înjghebărilor comuniste, ce au găsit în afară de zidurile facultăților adepți printre tinerii studioși dar cari îi găsim în rândurile altor neamuri.

Preotimea Basarabiei a știut să combată virusul comunist cu succes cum și sectele, care caută să submineze biserica și credința străbună. Misionarismul a dat rezultate. Problema calendarului îndreptat începe să dispară dacă politicianii avizi după voturi nu o desgroapă din când în când făgăduind lucruri irealizabile.

Rămâne însă o rană deschisă, cazul mitropolitului Basarabiei, caz prelungit peste răbdarea și cumințenia moldoveanului basarabean, care vrea să cunoască un vinovat sau un nevinovat. Prelungirea această primejduiește prestigiul și autoritatea bisericească și sapă la temelia bisericei, dând apă la moara dușmanilor.

★

Iată bilanțul pentru Basarabia, al anului 1937, încadrat într'un reportaj care nu îngăduie mai mult.

Pentru 1938 „Universul" în Basarabia continuă programul ce și l-a impus și care trebuie să ducă la definitiva biruință românească cu concursul cititorilor săi, a bunilor români, cărora le urează sănătate și perseverență alături de noi până la satisfacția de a fi înlăturat odată și pentru totdeauna scrisul străin de neam!

ELEFTERIE NEGEL

Două veacuri dela întemeierea bisericii „Apostol" din Capitală

Solemnitatea punerii pietrii fundamentale a casei parohiale

Solemnitatea pentru pomenirea ctitorilor

In ritmul puternicei mișcări pentru reînvierea vieței creștine din Capitală, biserica „Apostol" din cartierul Văcărești-Lemaître, dela a cărei întemeiere se împlinesc două veacuri, a însemnat faptul acesta printr'o solemnă și însuflețită comemorare, în cadrul căreia s'a pus și temelia casei parohiale a bisericii.

Oficialitatea a căutat să consacre printr'o participare efectivă, caracterul deosebit al solemnității.

In mijlocul mulțimei de credincioși, strâns legați sufletește de biserică, s'a oficiat un serviciu divin de păr. prof. Stoica Ionescu protoereul circ. II-a a Capitalei, și preoții Gh Gheorghiu parohul bisericii Dobroteasa, Const. M. Pavelescu și arhidiacon Evghenie Orghidan, dela Sfânta Patriarhie.

Părintele protoiereu STOICA IONESCU a mulțumit din partea bisericii d-lui primar general Al. G. Donescu de a fi pus în cei patru ani de primariat biserica ortodoxă și credința pe primul plan, transformând curțile bisericilor în adevărate parcuri, simbolic luminate și complectând prin reparațiuni și case parohiale nevoile ei, ale slujitorilor și enoriașilor.

Părintele prof. GH. GHEORGHIU a evocat viața religioasă a cartierului păstorit aproape patru decenii de sfinția sa, subliniind valoarea parcului creiat în jurul bisericii și a casei parohiale.

Preotul bisericii „Apostol", părintele CONST. M. PAVELESCU, a arătat cu mișcătoare sinceritate starea nenorocită în care a găsit biserica și golul pe care-l umple în viața bisericii construirea casei parohiale.

A adus mulțumiri tuturor celor cari s'au îngrijit de această biserică.

D. colonel C. Penescu a vorbit din partea enoriașilor, iar d. inginer Liviu Velovan, în numele consiliului parohial.

Tuturor a răspuns d. primar general Al. G. Donescu, care a spus că tot ce a făcut până acum și va face înseamnă că nu a făcut altceva decât datoria ce i-o incumbă sarcina pe care o are ca prim conducător al Municipiului.

Toate acestea nu le-așî fi putut face, dacă nu ar fi fost stăruința preoților. Este adevărat că au găsit toată bunăvoința, dar totuși, lor le revine meritul, că au stăruit. Am servit biserica și pe Dumnezeul ei cel adevărat, și-a încheiat d-sa cuvântarea.

După punerea pietrei fundamentale, s'a servit o masă săracilor.

Bae și dispensar comunal în jud. Lăpușna

LA PAZĂ DE LUPI

OXO

Când au început să cânte cocoșii, după miezul nopții, Mitrică Baldovin a tresărit ca muscat de șarpe.

Instinctiv a întins mâna și a pipăit pușca rezemată de perete, lângă el, în cârciuma lui jupân Dinică Sfetcu, unde cinstea de două ceasuri. A dus apoi oala cu vin nou, înăsprit, la gura lacomă și cu ochi galeși și glas răgușit a strigat:

— Apăi, să avem noroc, fraților!

Glasul îi tremura și ochii roșii și bleojdiți aruncau priviri mierlite, de om beat.

In cârciumă nu mai era nici un muștеriu, afară de el și de jupân Sfetcu, care moțăia somnoros la tijghea. De aceea, nu-i răspunse la urare decât glasul ascuțit, țipat din gât, al cârciumarului Sfetcu.

Baldovin bău lacom ultimele înghițituri de vin din oală, apoi cât era de înalt și de lălău, se ridică dela masă, șovăind, și zise:

— Păi, să auzism de bine, jupâne

Eu plec la pază de lupi. Plata oi face-o mâine dimineață cu un iepure de-i graș și mari, care, de, vorba ăluia, cântărește mai mult decât două kilograme de vin, cât am băut aici

Sfetcu se trezi deabinelea; ridică domol capul depe tijghea, se frecă la ochi, își întinse oasele, văitându-se, apoi mormăi:

— Bine, Mitrică, să-mi dai un iepure și suntem chit. Hai sterge-o, că e târziu și mi-e somn.

Vânătorul se cumpăni țanțoș pe picioare, aruncă pușca la umăr, scoase o țigaretă „Plugar" din tabacherea neagră, de mucava presată, o aprinse la feștila lămpii fumegânde din cârciumă și dădu să plece

In prag se opri, deschise ușa, dar viforniță i-o fură din mână și o trânti cu putere închizând-o la loc.

— Bre, bre, zise el mirat, a dracului viforniță mai e afară! Hei, dar pe asemenea vreme se face vânat mult și cu ușurință. Pe timp frumos se face doar... dragoste

Râse încântat, de parcă ar fi spus cine știe ce vorbă de haz. Apoi, adăugă:

— Seară bună, jupâne și să auzim de bine.

Se înfășură înfrigurat în cojocul mițos de oaie, lung până în pământ, și porni la drum, spre pădure.

In urma lui, deslușì glasul strident al lui Sfetcu, care ieșise să tragă obloanele prăvăliei:

— Bine, bine, te încăpățânezi să mergi la vânătoare pe așa iad de vreme; ia seamă Mitrică să n'o pățești.

Să n'aud mâine că a rămas numai cismele din tine....

Cârciumarul începu să râdă din toată inima, dar deodată se opri, își făcu semnul crucei și zise: „Dumnezeu să-l ferească!"

Ultimele vorbe ale cârciumarului ajunseră nedeslușit, la urechile vânătorului, din cauza viforniței care bântuia cu furie

Hulubi albi de nea cădeau puzderie. Crivățul îi învârtea în toate părțile în vârtejuri repezi, înghesuindu-i în suluri groase pe la adăposturi, spulberându-i pe sub streșinile caselor, sau izbindu-i de crăcile arborilor. Aceștia scoteau țipete de moarte, trosnind ritmic crengi țeapăne, înghețate.

Zăpada cădea potop, spulberată în toate părțile de crivăț, acoperind cu desăvârșire pământul. Deși începuse să ningă numai dela ora zece, totuși ea depusese un strat ca de două palme.

Mitrică Baldovin, când plecase de acasă pământul era negru, fără strop de zăpadă.

Acum nu mai vedea înaintea lui în negura nopții decât un imens cearceaf alb, care se destrăma parcă în milioane de fluturi argintii. Deși mic, stratul de zăpadă îl împiedica să meargă cum ar fi vrut el. De bună seamă contribuiau la aceasta și cele două kilograme de vin pe care Mitrică le băuse în cârciuma lui jupân Sfetcu.

O căldură moleșitoare îi cuprinse corpul și cu toată furia viforniței care îi arunca nemilos pe față, în ochi, pe sub mâneca cojocului și pe la gât, acele de ghiață ale zăpezii, el înainta totuși spre pădurea Silițe, unde voia să facă paza la lupi.

Erau 4 kilometri până acolo. Dar pe Mitrică nu-l speria distanța căci o mai făcuse el de atâtea ori singur și în alte nopți, tot așa de geroase și de viforoase. Acum însă i se păru drumul cu mult mai greu, deși zăpada cădea numai de două ceasuri.

Viforniță îl oprea adesea din mers și acele de ghiață ale crivățului îi fișcuiau obrajii și îl orbeau.

Când ajunse la răspântia de la calea ferată, Mitrică Baldovin se opri o leacă.

De-abia mai recunoscu drumeagul de căruțe răsucit printre cletele de porumburi, cu cocenii rămași încă în picioare, netăiați.

Puțin mai departe, ca o namilă neagră, deslușì cantonul.

Un gând răslet îi brăzdă sufletul: Dacă n'ar mai merge înainte spre pădure și ar poposi, să se odihnească, la canton?..

Ei, dar cu vânătoarea cum ar rămâne? In canton, la căldură, va adormi greu și s'ar trezi poate, tocmai mâine, pe lumină, când ar fi prea târziu.

Nu, hotărît, el va merge înainte. Iacă și drumeagul dintre cletele de strujeni rămași încă netăiați.

Mai departe, pe vale, o ulmul cel bătrân și scorburos. De-acolo o face la dreapta pe vâlceaua Gongului și va ține drumul drept înainte până la pădure.

Acu, cât ai bate din plame, va ajunge acolo. La urma urmii, chiar de-ar sosi mai târziu, va fi și mai bine. N'o să mai stea atât de mult nemișcat în țiitoare, la pază, să înghețe.

Știa el bine: când e aproape să se lumineze de ziuă, atunci forfote mai mult vânatul și numai atunci poate fi ucis mai ușor

Privi spre canton, dar nu mai văzu nimic.

Puzderie de nea aruncată cu furie de viforniță îi acoperi ochii și-i înțepă în ochi. Se'ntoarse cu spatele și se trudi s'o apuce pe drumeagul de căruțe dintre porumbiștile cu cocenii netăiați.

Intr'adevăr, așa cum mergea deandaratele, cu spatele în vânt, observă lângă el, pe dreapta, cocenii sbuciumați de crivăț.

O forfoteală groaznică, un șuier lung, trist, iute, un șuier ca de moarte frământa lanul cu cocenii netăiați...

Trosnituri și pocnituri ritmice, ca de bice veneau năvală din pădurea de coceni înghețată și agitată de viforniță.

Mitrică Boldovin mergea cu spatele în crivăț, pas cu pas Cu tot frigul și cu toată iuțeala viforniței care opunea rezistență mare, el înainta vârtos spre pădure, cu gândul la vânatul pricopsit ce-l va dobândi mâine, în zori.

Își făcea socoteala și se gândea la cel puțin trei vulpi, ba poate și la un lupan-doi.

Ce mai cearceafuri de câte cinci sutare o să ia el pe blăni. Și-apoi, ce-o să mai bea mâine seară la jupân Sfetcu! Și nevastăsa, Luxița cea frumoasă, cu ochi negri, codați și cu privirea galeșă o să cinstească lângă el, în crâșmă, de! ca la Anul nou!

Și o să cânte... Și o să chefuiască.. Și o să se ducă pomina de petrecerea lor.

Incepu să râdă ca un om mulțumit de el și strânse cu putere pulpanele cojocului pe care viforniță i-le flenderea în toate părțile.

Inaintă apoi deandaretele, dar simți un junghi în ceafă, ca și cum cineva i-ar fi înfipt acolo un cuțit de ghiață. Dădu să se întoarcă cu fața spre crivăț, dar viforniță îl învălui într'un nor gros de fulgi de omăt și-l împinse cu putere înapoi. Se'mpiedică și căzu jos.

— Iotă-te, drace! gândi Mitrică. M'a și pus jos

Stătu o clipă să se odihnească, apoi când se simți mai înfiripat, se ridică și încercă să meargă înainte cu fața în crivăț. Viforniță i-aruncă însă un sul de omăt în față și-i orbi. Simțea zăpada alunecându-i pe gât, prin nări, prin urechi și-i fu teamă să nu se înece.

Dar vântul se mai liniști o clipă și Mitrică începu să zărească puțin prin negura nopții. Inaintă iarăși, pas cu pas, cu mare greutate.

Se simțea obosit peste măsură și lac de nădușeală.

Se pipăi pe la gât, apoi la sân și văzu că într'adevăr era leoarcă.

Obraji-i ardeau ca focul. Merse câtva timp pe așa fi